

Programmabegroting Purmerend 2024-2027

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad,

Als gemeente laten we ons leiden door wat er buiten nodig is en voeren we onze gemeentelijke taken uit op een manier die daarbij past. We willen een gemeente zijn waarin iedereen mee kan doen. Zo werken we aan een toekomstbestendige en complete gemeente waar het fijn is te wonen, te werken en te recreëren. Het uitgangspunt is dat we blijven voortbouwen op de kracht van de Purmerendse samenleving en deze versterken waar dat kan.

Met de programmabegroting actualiseren we de begroting voor de komende jaren en staan we stil bij de ontwikkelingen die we om ons heen en in Purmerend zien. Ontwikkelingen die gevolgen hebben of hier zichtbaar worden. We zien dat onze omgeving razendsnel verandert en dat er uitdagingen zijn voor onze gemeente en gemeenschap op verschillende gebieden. Ontwikkelingen als de hoge inflatie, stijgende bouw- en grondstoffenkosten, stijgende energieprijzen, rentestijgingen, de krappe arbeidsmarkt, het teruglopende aanbod vrijwilligers en de oorlog in Oekraïne worden ook in Purmerend gemerkt en gevoeld. We zien dat Purmerenders door de inflatie meer moeite hebben met rondkomen. Ook in de woningbouwopgave zien we dat projecten door de stijgende kosten onder druk komen te staan, dit terwijl de woningnood hoog is. Zaken die we belangrijk vinden, vragen meer dan voorheen om keuzes.

Financieel zien we dat het Rijk de onzekerheid over 2026 en verder laat bestaan. In het licht van de grote opgaven is dit heel wrang. Onder dit financieel onzekere gesternte zetten we de ingeslagen koers van de afgelopen jaren door. We hebben de begroting aangepast aan de prijsstijgingen zodat de gemeente en haar partners hun werk kunnen blijven doen. Zaken die niet kunnen blijven liggen, dekken we noodzakelijk af met incidenteel budget. Zo blijven we ook de komende jaren samen met u doen wat er nodig is: er zijn voor de inwoners, te luisteren en waar nodig te ondersteunen. We werken aan het Purmerend van de toekomst door onze voorzieningen mee te laten groeien, onze woningvoorraad energiezuiniger te maken en in te zetten op het behoud en het versterken van ons groen en de biodiversiteit.

Vorig jaar heeft u ingestemd met een uiteenlopend pakket aan voorstellen die zijn gericht op de zichtbare en merkbare groei van de gemeente. Op het opwaarderen van onze gemeenschappelijke ruimte, het versterken van de economie en de binnenstad, maar ook maatregelen om zichtbaar te zijn in de wijken en het verbeteren van de jeugdzorg. Ook is vorig jaar de Investeringsagenda geïntroduceerd om de voorzieningen van onze gemeente mee te kunnen laten bewegen met de groei richting 100.000 inwoners.

Maatschappelijke uitdagingen

De stijgende kosten voor levensonderhoud zorgen ervoor dat meer Purmerenders moeite hebben om rond te komen. Moeite hebben om de rekeningen te betalen kan vervolgens ook leiden tot andere problemen. De toenemende armoede is een thema dat de komende jaren speciale aandacht krijgt. Ouderen wonen steeds langer zelfstandig thuis. Het levert druk en zorg op bij de mensen om hen heen. Eenzaamheid is aan de orde van de dag en er wordt steeds meer gevraagd van mantelzorgers. De komende jaren verwachten we dat deze trend doorzet. Maar de zorg is er ook wat betreft onze jeugd. De groei van de inzet van de specialistische jeugdhulp is zorgelijk. We steunen hen die het nodig hebben. Het is van groot belang om naar elkaar om te blijven zien en te helpen daar waar dat kan.

De veiligheidsincidenten in de afgelopen periode hebben geleid tot zorgen onder inwoners. De jonge leeftijd van de daders en de mate van het geweld laten hun indruk achter. We vinden de veiligheid en het welzijn van onze inwoners belangrijk. We zetten in op een brede aanpak met aandacht voor preventie, en optreden en gezag. Om de veiligheid beter te waarborgen is sinds 1 augustus het messenverbod van kracht. Naast handhaving van de openbare orde is het van groot belang dat we inzetten op vroegtijdig signaleren van problemen bij jongeren en in gezinnen om te voorkomen dat kwetsbare jongeren delicten plegen. We zijn actief in de wijken, werken samen met partners als Clup Welzijn, politie en hulpverleners en spreken met alle betrokkenen. Wijkgericht werken – waarbij maatschappelijke partners, gemeente en inwoners samenwerken – blijft ook de komende jaren een centrale focus van dit college.

Sinds 1 juli 2023 is de regionale noodopvang van asielzoekers op de Baansteer-Noord opgeheven. We zijn dankbaar dat we met stichtingen, bedrijven, bewoners en onze ambtenaren een bijdrage hebben kunnen leveren in de verbetering van de situatie van deze tijdelijke bewoners van de gemeente. In de regio blijven we de komende jaren samenwerken om mensen die gevlucht zijn vanwege oorlog, geweld of vervolging van opvang te voorzien. Door de aanhoudende oorlog in Oekraïne en het landelijke tekort aan opvangplekken verwachten we de komende jaren Oekraïners op te blijven vangen. We zijn ons daarbij van bewust dat dit iets vraagt van onze gemeenschap, maatschappelijke partners en van onze eigen organisatie.

De groei van de gemeente

We willen dat er voor iedereen een plek is in Purmerend en dat het fijn is om hier te wonen, te werken en te recreëren. Daarom hebben we als gemeente grote ambities gesteld om te voorzien in woonruimte voor velen en zijn er de afgelopen jaren veel woningen opgeleverd. Het college wil samen met de raad de ambities omzetten in de concrete projecten. Daar zijn ook belangrijke stappen in gezet. Zo heeft de gemeenteraad voor het zomerreces ingestemd met het kwaliteitsplan en een eerste begroting voor het Waterlandkwartier. Projecten als de PostNL-locatie en Wheermolen-Oost zijn in volle vaart. Andere projecten zoals de Nieuwe Tuinderij en Kop West zijn in de afrondende fase. We zien om ons heen dat woningbouwprojecten door de stijgende bouwkosten en de hogere rente moeilijker van de grond komen. Er bestaat een reële kans dat dit een trend is voor de komende jaren waardoor we onze plannings- en programma's moeten bijstellen. Daarbij speelt ook de krapte op de arbeidsmarkt aan de kant van de gemeente en de marktpartijen een rol. We blijven actief zoeken naar kansen om met bestuurlijke partners de projecten in de gemeente van start te laten gaan en woningen te realiseren.

We hebben naast de woningbouwopgave ook andere uitdagingen in onze leefomgeving. We werken aan een leefomgeving die groener is en uitnodigt tot verblijf, een openbare ruimte die intact en schoon is, en een gebouwde omgeving die gebruikt maakt van duurzame energie en woningen die energiezuinig zijn. Meer ruimte bieden aan de natuur en het groen in onze gemeente zorgt ervoor dat het fijn is om in de buitenruimte te zijn, ook in de toekomst. Het parkenplan speelt daar een belangrijke rol in en met de herinrichting van het Kooimanpark zijn de eerste stappen gezet. Met het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte geven we ook de komende jaren de openbare ruimte een kwaliteitsimpuls. Om woningen energiezuiniger te maken zetten we de wijkgerichte aanpak voor collectieve isolatie voort. En in het mobiliteitsplan is de ambitie uitgesproken van de 10-minuten stad, waarbij de focus ligt op meer ruimte voor de fiets, voetganger en het openbaar vervoer.

De economische ontwikkeling van onze gemeente zetten we voort. Met de vaststelling van de gebiedsvisie voor de Koog is een volgende stap gezet richting een e-sport techcampus waar onderwijs, bedrijfsleven en sport met elkaar worden verbonden. Met de visie en het uitvoeringsprogramma voor de Binnenstad zetten we in op een binnenstad als huiskamer waar ontmoeten centraal staat. De ontwikkeling die daar samen met ondernemers en bewoners in gang is gezet vinden we zo belangrijk dat we deze de komende jaren niet kunnen laten liggen. Op de Baansteede-Noord hebben we grote zorgen rondom de beschikbare netcapaciteit. Dat heeft gevolgen voor de geplande ontwikkeling van de Baansteede-Noord tot toekomstbestendig en concurrerend bedrijventerrein. We blijven met Liander in gesprek om te zoeken naar creatieve oplossingen, maar de realiteit is dat er niet veel mogelijk is.

In de Beemster werken we verder met elkaar aan de uitvoering van de dorpsontwikkelingsplannen om de leefbaarheid te behouden. Hierbij zetten we in op het in standhouden en versterken van de karakteristiek van het werelderfgoed met ruimte om agrarisch te kunnen ondernemen. Aan de Oostflank zetten we in op het versterken van de natuur en op realisatie van een kwalitatief goed woonklimaat aanvullend op de binnenstedelijke plannen en de Westkant.

Financieel meerjarenbeeld

In de onderstaande tabel treft u het totaal financieel beeld van deze begroting aan:

Onderdeel	2024	2025	2026	2027
A. Stand Voorjaarsnota 2023 (besluit 1583415)	1.628	3.283	592	7
B. Autonome ontwikkelingen	4.827	4.703	3.824	-385
C. Gemeenschappelijke regelingen	-1.060	-827	-852	-1.063
D. Uitgangspunten en indexering	679	827	852	1.493
E. Buffer	-2.000	-4.000	-3.000	-
F. Stand primitieve begroting	4.074	3.986	1.416	52
G. Keuzes coalitieakkoord	-2.463	-1.953	-1.104	-
H. Begrotingsadvies VNG	-1.257	-1.639	-10.686	-12.763
I. Beschikbare vrije ruimte na 1e wijziging	354	394	-10.374	-12.711

Op het oog is de stand van de primitieve begroting 2024 (F) niet veel anders dan ten tijde van de Voorjaarsnota (A). Wel is er onderliggend het nodige veranderd. Bij onderdeel B zijn grote getallen zichtbaar. Dat zijn vooral de incidentele effecten van de meicirculaire vanwege extra loon- en prijsontwikkeling en meer compensatie uitgaven Jeugdzorg. Die extra incidentele ruimte (in de jaren 2024-2026) stellen we voor te reserveren ten gunste van de algemene reserve met het oog op het tekort van 2026 waarvoor het Rijk nu nog geen enkele oplossing laat zien (E). U bent hierover geïnformeerd in de brief over de meicirculaire 2023.

De meicirculaire was vooral belangrijk voor de vraag naar de compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Het beeld is dat we nu net genoeg krijgen om de belangrijkste indexeringen ten aanzien van bestaand beleid en de gemeenschappelijke regelingen (C en D) op te vangen. Er resteert voor een sluitende primitieve begroting echter te weinig budget op de stelpost loon- en prijsontwikkelingen om in de toekomst in alle verwachte indexering te kunnen voorzien en er is dus ook niet

genoeg accres om de prijscompensatie van IBOR van 50% in de Voorjaarsnota op te hogen naar 100%. Wat ook niet mogelijk is, is om een schijf 2027 van de Investeringsagenda te vormen en structureel budgetten voor IBOR onderdelen bruggen, geluidschermen, kademuren, keermuren, remmingswerken, steigers, stuwen, trappen en tunnels te vormen. Als er geen maatregelen worden getroffen, houdt hiermee de Investeringsagenda na 2025 op en eindigt het beheerbudget IBOR voor de genoemde onderdelen vanaf 2026. Dit wordt allemaal veroorzaakt doordat de Rijksinkomsten van de gemeente vanaf 2026 zeer ongewis zijn.

Keuzes 2024

In de Voorjaarsnota is melding gemaakt van een aantal zaken waarvoor ten tijde van de Voorjaarsnota geen structurele middelen beschikbaar waren maar 'die niet konden blijven liggen'. Dit gaat over de wijklopen, een extra wijkmanager, IBOR en de programma's Binnenstad, Economie en Mobiliteit en digitale veiligheid. In de afgelopen periode is gekeken naar desbetreffende onderwerpen. Hierbij hebben we stuk voor stuk bekeken waar het minder kan, waar het incidenteel kan (we hebben nog begrotingsruimte in de jaren 2024-2026) en als het niet incidenteel kan of er binnen de begroting ruimte te maken viel. Dat was geen eenvoudige opgave. Het college heeft hierbij de incidentele ruimte van de Voorjaarsnota over de jaren 2024-2026 als kader genomen: € 5,5 miljoen. De resultaten zijn opgenomen als keuzes voor 2024 en deze worden toegelicht in hoofdstuk keuzes van de begroting.

Begrotingsadvies VNG

Op 14 juli 2023 is vanuit de VNG een begrotingsadvies uitgebracht aan gemeenten om bewust tekorten te laten zien vanaf 2026. Door de gevolgen van de keuzes van het kabinet te laten zien, wordt een helder signaal afgegeven aan het inmiddels demissionaire kabinet en Tweede Kamer dat de gemeentelijke financiën momenteel onvoldoende zijn voor het uitvoeren van het huidige takenpakket. Het begrotingsadvies bestaat uit drie onderdelen:

- Zorg voor een sluitende begroting voor 2024 en 2025;
- Ga voor 2026 en 2027 uit van maatschappelijke opgaven, ook als dit een tekort laat zien;
- Voer (nog) geen bezuinigingen door voor de korting van € 3 miljard, hierover zijn en komen nog gesprekken.

Dit is door het college nu nog niet in de begroting verwerkt. Het college stelt de raad voor aan dit uitzonderlijke advies van de VNG invulling te geven door 4 zaken in de begroting te verwerken (H):

Onderdeel H	2024	2025	2026	2027
a. Weghalen extra middelen gemeentefonds kopieerslag 2025	-	-	-8.967	-8.967
b. Prijscompensatie IBOR van 50% naar 100%	-343	-596	-599	-1.060
c. Aanvullend IBOR (geluidschermen, keermuren, steigers etc)	-	-	-	-375
c. Afdoende niveau stelpost loon- en prijscompensatie	-914	-1.043	-1.120	-1.436
d. Investeringsagenda schijf 2027	-	-	-	-925
Effect op begrotingsruimte VNG begrotingsadvies	-1.257	-1.639	-10.686	-12.763

De eerder besloten kopieerslag van de algemene uitkering van 2025 naar 2026 en 2027 wordt daarmee teruggedraaid. Geraamd wordt op het bedrag dat nu op grond van de circulaire wordt

verwacht. Daarnaast worden de budgetten van IBOR volledig geïndexeerd, wordt de stelpost loon- en prijsontwikkeling naar het gewenste niveau gebracht en wordt ook de schijf 2027 van de Investeringsagenda geraamd zodat er ook in 2026 een besluit over nieuwe investeringen voor de groei van onze gemeente kan worden genomen. Ook wordt het aanvullend beheerbudget IBOR geraamd voor de schijf 2027 zodat het gewenste onderhoudsniveau blijft gehandhaafd.

De Programmabegroting 2024 zal vervolgens met sluitende begrotingsjaren 2024 en 2025 en negatieve begrotingsjaren 2026 en 2027 (I) aan de provincie worden aangeboden.

Vorbereiding toekomstscenario's

De financiële situatie van Purmerend en alle andere gemeenten is een grote zorg. Het 'ravijn' in de circulaire (I) wordt na instemming van de raad zichtbaar in onze meerjarenbegroting. Daarmee wordt duidelijk dat bij een gelijkblijvend takenpakket de daling van middelen grote gevolgen heeft voor onze gemeente. We zijn een groeiende en ambitieuze gemeente met steeds meer huizen, meer inwoners en meer zorg. Dat leidt tot meer verkeer, meer vuil en meer onderwijsbehoefte. Ook het perspectief op bekostiging van de groeiopgaven is duister. We willen waar het kan meer doen, maar het Rijk dwingt ons om met een scherper oog te kijken naar onze inzet.

Dat vraagt mogelijk om keuzes van het college en uw raad - maar biedt ook een kans om opnieuw te kijken wat we belangrijk vinden richting de toekomst: doen we wat nodig is en wat betekent dit voor inwoners of de ontwikkeling van de gemeente? De periode in aanloop naar de Voorjaarsnota 2024 en de programmabegroting 2025 gebruiken we om dit goed uit te werken. Bij de Voorjaarsnota 2024 ontvangt u een voorstel van het college met mogelijke lijnen waarlangs dit tekort kan worden opgelost en hoe we de noodzakelijke investeringen voor onze gemeente en inwoners kunnen blijven doen.

Ondertussen menen wij dat het onzekere perspectief de gemeente niet op slot kan zetten. Om die reden vinden wij het belangrijk dat de inhoudelijke besluitvorming doorgaat. Tegelijkertijd moet er wel ruimte zijn om bij de voorjaarsnota daadwerkelijke keuzes in samenhang en met perspectief over het geheel van de gemeente te kunnen maken.

Om dat mogelijk te maken onder deze ongewisse financiële omstandigheden denken wij er goed aan te doen om bij nieuwe besluiten met een materieel financieel effect, specifiek in onze uitvoering te letten op de mogelijkheden tot omkeerbaarheid van het besluit (een eventuele heroverweging). Concreet komt dat neer op het wel doorgaan met de bestuurlijke besluitvorming en het voorbereiden van de uitvoering van het besluit (dus er wordt gewoon doorgewerkt), maar zoveel mogelijk wegblijven van het afsluiten van onder andere overeenkomsten die onze gemeente vastzet bij de besluitvorming over de keuzes bij de Voorjaarsnota. Op die wijze bent u in de gelegenheid om tijdens de Voorjaarsnota alsnog alles zoveel mogelijk in samenhang te bezien.

We schatten in dat dit in de komende periode de best mogelijke manier is om op een verantwoorde wijze en in voldoende mate door te gaan met het besturen van een groeiende gemeente en de voorzieningen.

Tot slot

In alle hectiek van de vele crises in ons land, is het van groot belang om in 2024 als Purmerend koers te houden op de zaken die belangrijk zijn voor de inwoners. Daar doen we het voor. Als college maken we de keuze om te blijven investeren. We hopen uiteraard dat het Rijk op tijd daarvoor de benodigde middelen beschikbaar stelt om dat ook mogelijk te maken. We gaan hoe dan ook voortvarend door met de woningbouwopgave, het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, aandacht voor de wijken, de zorg voor onze jeugd en de verduurzaming. De keuzes die we daarvoor moeten maken, maken wij samen met u.

De secretaris

De burgemeester

A. Heiner

E. van Selm

Keuzes

